

SPODBUDE

Tema številke:

Evalvacije

Iz vsebine:

Partner v procesu evalvacije

Stalna prenova in izboljševanje je imperativ, ki ga vse pogosteje srečamo tudi v poklicnem in strokovnem izobraževanju. Pred nekaj leti se je zdelo, da bo enkratna prenova na vseh področjih prinesla zadosti svežega vetra, da bodo šole lahko z razpetimi jadri plule še mnogo let. Nov veter se čuti in nekaj ga ujamemo tudi pri spremljanju in evalvaciji vplevanja novih izobraževalnih programov, ki jih izvajamo na Centru za poklicno in strokovno izobraževanje. Po nekaj letih pa se zavedamo, da tako kot prenova ni nekaj enkratnega, tudi enkratno spremljanje doseže le malo ciljev, ki si jih postavimo. Spremljanje izvajanja izobraževalnih programov naj bi postal stalen proces, v katerega so vključeni vsi zainteresirani partnerji. Stalno preverjanje in razvoj sta besedi, ki nas pri tem razmišljanju vodita. Med oblikovalci novih izobraževalnih programov, Ministrstvom za šolstvo, znanost in šport ter šolami, učitelji, mojstri in mentorji v podjetjih, dijaki in vajenci ter vsemi drugimi, ki so vključeni v uvajanje novih programov, hočemo vzpostaviti stalno izmenjavo informacij in podporo pri uresničevanju zastavljenih ciljev. Ta vloga je v sedanjem času, ko se pospešeno razvija socialno partnerstvo in ko stopamo v proces decentralizacije šolskega sistema, izredno pomembna. S tem Center želi prispevati k preglednosti nad kakovostjo izobraževanja in k preglednosti

nad rezultati, ki jih je prineslo uresničevanje ciljev prenove in drugih ukrepov. Pri tem sodelujemo predvsem z vodstvi šol in učiteljskimi kolektivi, svoje mnenje pa so izrazili tudi dijak in mentorji v podjetjih.

V okoliščinah decentralizacije in socialnega partnerstva se vloge pri spremljanju vplevanja in izvajanja izobraževalnih programov na novo oblikujejo, razvijajo pa se tudi nove oblike. Različni partnerji v tem procesu, med katerimi prve korake delajo prav šole, so že začutili nov izziv in se intenzivno vključujejo v izvajanje procesov samoevalvacije in samopreverjanja. Izkušnje držav Evropske unije in mnoge študije kažejo, da je samoevalvacija mehanizem, ki bolj kot zunanje evalvacije prispeva k izboljševanju kakovosti in razvoju posameznih šol. Šola v samoevalvaciji sama sistematično zbira podatke o tem, kar se dogaja na šoli, in jih analizira. Pri tem upošteva tudi povratne informacije, ki jih dobi od zainteresiranih, predvsem od podjetij, krajevne skupnosti in staršev. Proces samoevalvacije naj bi bil podprt z držo kritičnega samopreverjanja ter osredotočen na dialog med vsemi zaposlenimi in dijaki ter na njihov prispevek k načrtovanju in izvajanju izboljšav na ravni razreda in celotne šole.

Vloga Centra za poklicno izobraževanje v teh novih procesih postaja izrazito partnerska. Center naj bi tako prispeval k razvijanju posebnih strategij in spretnosti, ki jih

šolske skupnosti potrebujejo za izvajanje samoevalvacije. Šole naj bi imele na voljo več instrumentov, ki bi omogočale in podpirale zbiranje informacij, njihovo analizo, pa tudi odločanje in izvajanje zastavljenih ciljev na področju učenja in poučevanja. Že ustaljene načine načrtovanja dela v šolskih kolektivih je treba podpreti z instrumenti za sistematično spremljanje učinkovitosti dela, za refleksijo izkušenj, razvoj strokovne usposobljenosti vsakega posameznika in za prispevek h kakovosti celotne šole. Sistematično spremljanje svojega dela in periodični pregled učinkovitosti le-tega sodi namreč med elemente profesionalne neodvisnosti in odgovornosti vsakega učitelja in pravzaprav vsakega strokovnjaka. Želimo si, da bi rezultati spremljanja izvajanja izobraževalnih programov, samoevalvacije šol in evalvacij, ki jih opravljajo strokovne institucije, skupaj prispevali k demokratični debati o akcijsko naravnanih ciljeh prenove, o tem, kaj pravzaprav pomeni kakovostno oblikovan izobraževalni program, in o tem, kaj sestavlja kakovost šole in posameznih razredov.

Spremljanje uvajanja izobraževalnih programov, evalvacija in samoevalvacija so orodja, katerih kakovost je odvisna od vpliva, ki ga imajo na učinkovitost in stalno izboljševanje sistema izobraževanja in posameznih šol. Vsakdo, ki je vključen v procese evalvacije, je tako notranje povezan tudi z uresničevanjem temeljnih

Tudi Slovenija bo dejavno vključena v evalvacijo programov Evropske unije	2
Tematsko spremljanje kot način evalvacije rezultatov projektov v programu Leonardo da Vinci	4
Evalvacije in spremljanje: nujnost, razpeta med politiko in znanostjo	5
Evalvacija vsebinske prenove vzgoje in izobraževanja ter Svet za evalvacijo	6
Spremljanje novih izobraževalnih programov poklicnega in strokovnega izobraževanja	8
Aktualno	12

evalvacije

Tema naslednje številke:

Osebe s posebnimi potrebami

Avgusta bo izšla izredna številka Spodbud, namenjena predstavitvi Službe za programe EU.

ciljev izvajanja izobraževalnih programov. Preseneča pa to – tako v slovenskem okolju kot v tuji literaturi –, da intenzivneje razmišljamo in imamo na razpolago več orodij za samo spremljanje kot za uvajanje izboljšav. Prav uvajanje izboljšav tako ostaja tisti izziv, ki se ga bomo morali veliko bolj zavzeto lotiti, če bomo hoteli, da orodja za evalvacijo in poročila, ki ob tem nastajajo, ne bodo ostala le mrtve črke.

Darko Mali, višji svetovalec

Maja Mihelič Debeljak

Tudi Slovenija bo dejavno vključena v evalvacijo programov Evropske unije

Ko se bliža vstop Slovenije v Evropsko unijo, se pojavlja vse več vprašanj o tem, kaj se bo z vstopom spremenilo, mnoge ankete ugotavljajo javno mnenje Slovencev o različnih vidikih in o njihovi informiranosti.

Kolofon:

Založnik:

Center RS za poklicno izobraževanje s Službo za programe EU

Glavna in odgovorna urednica:
Mojca Polak

Uredniški odbor:

Jelka Drobne
Irena Hlede
Eva Jurman
Barbara Kunčič
Maja Mihelič Debeljak
mag. Slava Pevec Grm
Mojca Polak
Danuša Škapin
Veronika Zabret

Oblikovanje in prelom:

Pro anima, d.o.o.
Irena Hlede

Fotografije:

Center RS za poklicno izobraževanje in Služba za programe EU

Lektorica:

Tatjana Ličen

Skeniranje in izdelava filmov:

Fotolito Dolenc, d.o.o.

Tisk:

Tiskarna Januš, Ljubljana

Naslov uredništva:

Center RS
za poklicno izobraževanje
Ob železnici 16, Ljubljana
E-pošta: mojca.polak@cpi.si
socrates@cpi.si
leonardo@cpi.si
Splet: www.cpi.si

ISSN 1580-5751

Eno od pogostih vprašanj v zadnjem času je: Kaj se bo spremenilo v izobraževalni politiki ob našem vstopu v Evropsko unijo? Pogosto se ne zavedamo pristojnosti, ki jih Evropska unija ima, saj je na primer prav izobraževalna politika ena tistih, ki ni v pristojnosti Evropske unije, temveč ostaja v pristojnosti posamezne države članice. Izobraževalni sistemi se od države do države močno razlikujejo in namen Evropske unije ni v poenotenju le-teh, saj celotna filozofija zveze temelji na raznolikosti. V tem smislu ima namreč evropsko sodelovanje, pa naj bodo to mobilnost, pilotski projekti,

evropske mreže ali primerjalne študije, veliko prednosti. Ker več glav več ve, ponuja takšno sodelovanje plodna tla za inovativnost, iskanje kakovosti ter uvajanje novih idej in zamisli in ker je prav izobraževanje področje, ki se, vsaj dolgoročno, dotika mnogih drugih, kot so npr. zaposlovalna politika, podjetništvo, pretok delovne sile ... Evropska unija spodbuja in izvaja različne pobude, s tem pa si prizadeva za sodelovanje med državami članicami na področju izobraževanja. Tako pripomore k dviganju kakovosti izobraževanja in večji transparentnosti le-tega po vsej Evropi.

Takšni pobudi Evropske unije na področju izobraževanja in usposabljanja sta tudi programa Socrates in Leonardo da Vinci, v katerih Slovenija polnopravno sodeluje že v obdobju pridruževanja. Ker se oba programa financirata iz evropskega proračuna za države članice in iz našega proračuna za sodelovanje, je zelo pomembno, ali smo v izvajanju programov uspešni, učinkoviti in ali so dejavnosti programa za nas in vse sodelujoče države sploh ustrezne. Odgovori na ta vprašanja so ključnega pomena ne samo za nas, temveč tudi za Evropsko unijo, saj je temeljito evalvacijo programov že pri obliko-

Plenarni del blejskega seminarja je bil namenjen skupnim pristopom pri ocenjevanju in selekciji prijav.

vanju le-teh zahteval Evropski parlament.

Splošno evalvacijo programov Socrates in Leonardo da Vinci, ki je potekala med letoma 1995 in 1999, je ob koncu izvedlo zunanje neodvisno podjetje, ki je v svojih ugotovitvah poudarilo predvsem pomanjkanje sprotne evalvacije, na podlagi katere bi lahko program sproti prilagajali in ga izboljševali. Prav s tem namenom sta monitoring in evalvacija obeh programov v novi generaciji (2000-2006) ključnega pomena že od samega začetka. Pri tem sprotne procese Evropska komisija tesno sodeluje z državami članicami in s pridruženimi članicami. Tako bo Evropska komisija v sodelovanju z zunanjimi evalvatorji in podjetji skušala opraviti evalvacijo programa, sodelujoče države pa je zavezala, da podajo poročilo o vmesni in o končni evalvaciji programa v posamezni državi.

Tu ima svoj interes vsaka posamezna država, ki financira izvajanje programov, saj bo z evalvacijo lahko ugotovila, kakšen je učinek aktivnosti na nacionalno politiko in s katerimi dejavnostmi bi takšen učinek in nacionalne prioritete v izobraževanju še bolj poudarili.

Tako kot preostale sodelujoče države mora tudi Slovenija do konca septembra 2003 podati vmesno evalvacijo o izvajanju programa Socrates v Sloveniji. Za izvedbo le-te je odgovorno Ministrstvo za šolstvo, znanost in šport, ki bo delo zaupalo ekspertni instituciji. Ta bo za pripravo morala tesno sodelovati z Nacionalno agencijo programa Socrates, ki spremlja vse projektne aktivnosti programa. Morda se pri nas še premalo zavedamo pomena evalvacij takšnih programov in pobud, a nikoli ni prepozno. Čeprav je evalvacija vmesna, je še posebej pomembna, saj bomo z

njo ugotovili, ali in koliko je naše sodelovanje v programih EU primerno, učinkovito in uspešno. Evropska komisija bo na podlagi vmesnih evalvacijskih poročil posameznih držav in neodvisnih institucij oblikovala skupno poročilo, ki ga bo obravnaval Evropski parlament in na podlagi katerega se bodo programi lahko razširili, nadaljevali ali pa (tudi to je mogoče) ukinili.

Na začetku sem omenila, da Evropska unija zgolj izvaja pobude za sodelovanje na področju izobraževanja držav članic. Če želi skupna sredstva nameniti pobudam in programom, ki bodo ustrezni in uporabni, potrebuje tudi dobre evalvacije posameznih držav, saj se le na podlagi dobrih evalvacij lahko oblikujejo nove ideje, novi programi in nove dejavnosti, ki bodo spodbujale sodelovanje in s tem krepile inovativnost evropskega izobraževanja in usposabljanja.

Februarja 2002 je Služba za programe EU na Bledu organizirala seminar na temo ocenjevanja in izbora Socrates centraliziranih projektov. Seminarja se je udeležilo 71 predstavnikov nacionalnih agencij iz 19 držav, Evropske komisije in nekaj tujih in domačih evalvatorjev projektov.

V delovnih skupinah so se udeleženci lotili ocenjevanja posameznih prijav projektov.

mag. Alenka Flander

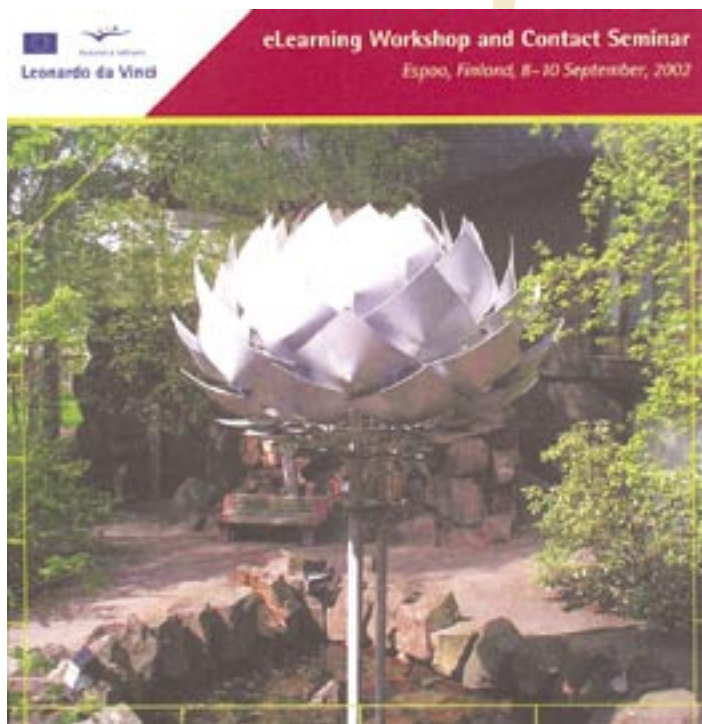
Tematsko spremljanje kot način evalvacije rezultatov projektov v programu Leonardo da Vinci

Na sestanku Odbora programa Leonardo da Vinci v Bruslju, v katerega so vključeni predstavniki vseh držav, ki v programu sodelujejo – torej tudi Slovenije – je bila julija 2001 ena izmed pomembnejših točk dnevnega reda tudi, kako spremljati in učinkovito implementirati pilotske in druge projekte programa Leonardo da Vinci. Glede na razpravo in na podlagi številnih argumentov so se na tem srečanju odločili, da bo Komisija predlagala določene tematske okvire oziroma teme, ki bodo predstavljali temelj za »tematsko spremljanje« projektov. Predlagane teme so bile preliminarno obravnavane na našem naslednjem srečanju Nacionalnih agencij programa in na srečanju Odbora Leonardo da Vinci oktobra oziroma novembra istega leta.

Na podlagi razprav in predlogov na zgoraj naštetih srečanjih je Evropska komisija, Direktorat za izobraževanje in

kulturo, pripravil predlog okvirjev tematskega spremljanja projektov, pri čemer so bile seveda upoštewane tudi prioritete tekočega razpisa za prijavo projektov ter politične prioritete Evropske skupnosti na področju poklicnega in strokovnega izobraževanja in usposabljanja na sploh. Predlagane teme za tematsko spremljanje so bile oblikovane tudi na podlagi projektov, izbranih v letih 2000 in 2001, ter tudi v skladu s temami, ki so izhajale iz evalvacije prve generacija programa Leonardo da Vinci v obdobju od 1995 do 1999 (Leonardo I).

Glavni cilj tematskega spremljanja je povečati in izboljšati komplementarnost dela in rezultatov v okviru izvajanja posameznih projektov, vključno s projekti, ki so bili razviti v prvem obdobju programa. Cilj je tudi oblikovati mrežo izmenjav rezultatov in izkušenj med nosilci posameznih projektov, saj bi tako lahko premostili

Naslovnica vabila na kontaktni seminar Leonardo da Vinci na temo e-učenja (več o seminarju si preberite na zadnji strani Spodbud).

Obisk gospe Marte Ferreira, vodje programa Leonardo da Vinci na Evropski komisiji, na Centru RS za poklicno izobraževanje.

tako pogosto »izolacijo« projektov, občutno prispevali k njihovi večji dodani vrednosti, oblikovali večjo sinergijo med projekti, ki se osredotočajo na podobno, sorodno ali celo enako tematiko, in zagotovili, da bi spremljanje projektov dejansko oblikovalo neko skupno splošno mednarodno dinamiko.

Poleg tega bo skupno in tematsko spremljanje projektov kot nekakšen dodatni element k individualnemu spremljanju projektov na nacionalni ravni omogočalo tudi določiti projekte, ki so še posebej kakovostni in inovativni in ki bodo lahko pomagali spoznavati načine in metodologije, razvite v okviru mednarodnega sodelovanja.

Tako bodo rezultati projektov dostopni številnim zainteresiranim organizacijam in posameznikom s področja poklicnega in strokovnega izobraževanja in usposabljanja, kot so šole, univerze, podjetja, zbornice in drugi. Tovrstne dejavnosti naj bi hkrati pripomogle tako k diseminaciji kot tudi k evalvaciji rezultatov projektov in s tem tudi k večjemu vplivu le-teh na sisteme poklicnega in strokovnega izobraževanja in usposabljanja.

Tematsko spremljanje projektov bo potekalo v okviru petih tem, v katere se bodo razvrstili vsi projekti, ki so bili razviti oziroma trenutno potekajo v okviru programa Leonardo da Vinci.

Te teme so:

- **Integracija na trg dela** s poudarkom na analizi trenutnih sistemov, ki ponujajo možnosti dostopa na trg dela posameznim ciljnim skupinam (ne-kvalificiranim, mladim, ženskam, migrantom, osebam s posebnimi potrebami) za izboljšanje teh modelov in določevanje novih, dodatnih mehanizmov, ki preprečujejo izključenost.
- **Razvoj znanj in spretnosti, še posebej za mala in srednja podjetja**, s poudarkom na določevanju in predvidevanju, katera znanj in spretnosti ta potrebujejo, in oblikovanju konkretnih rešitev, prilagojenih za specifične potrebe malih in srednjih podjetij na določenem sektorju, ter razvoju korporacijskega duha in podjetniške kulture.

- **Prilagajanje izobraževalnih načinov in novih metod usposabljanja – kakovost usposabljanja**, kjer bo glavni poudarek na iskanju in zbiranju informacij iz različnih sektorjev znotraj evropskega prostora, prilagajanju načinov usposabljanja ne samo potrebam trga dela, temveč tudi posameznim ciljnim skupinam, ter izboljšanju usklajenosti med trgom dela, individualnimi značilnostmi in metodami usposabljanja – torej projekti, ki združujejo vse ustrezne partnerje: javni sektor, socialne partnerje, menedžerje iz podjetij, univerze in druge izobraževalne organizacije.
- **Preglednost, evalvacija in vrednotenje pridobljenih znanj in spretnosti** kot eno glavnih izzivov vseživljenjskega izobraževanja in usposabljanja; iskanje novih načinov v smislu preglednosti in priznavanja kvalifikacij, razvoja novih instrumentov in standardov za zagotavljanje prenosa kvalifikacij. Poudarek bo na analizi izkušenj na tem področju v okviru posameznih sektorskih potreb za oblikovanje evropskih standardov.
- **e-učenje**, saj se je pomen novih informacij o komu-

nikacijskih tehnologijah v poklicnem in strokovnem izobraževanju in usposabljanju pokazal že v prvem razpisu za prijavo projektov. Tekoči projekti so oblikovani za zbiranje kvantitativnih in kvalitativnih informacij o izobraževanju in usposabljanju v povezavi z novimi tehnologijami v Evropi in z razvojem takih tem, kot so neusposobljenost za delo z novimi tehnologijami in kakovost usposabljanja ter tudi razvoj novih metod in aplikacij, kjer se nove tehnologije usposabljujejo v izobraževalne namene, še posebej kot pomoč učiteljem in izobraževalcem.

Za vsako temo je oblikovana posebna delovna skupina, ki jo sestavljajo predstavniki

Nacionalnih agencij sodelujočih držav. Sama sem bila povabljena k sodelovanju v

dve delovni skupini, in sicer na temo Prilagajanje izobraževalnih načinov in novih me-

tod usposabljanja – kvaliteta usposabljanja ter e-učenje.

Klemen Širok

Evalvacije in spremljanje: nujnost, razpeta med politiko in znanostjo

Pomen vrednotenja v družbenih dejavnostih se, zgodovinsko gledano, povečuje. Družbene spremembe, ki jih prinašata globalizacija in kriza državne blaginje, zahtevajo spreminjanje in posodabljanje organizacijskih struktur, da bi tako dosegli večjo učinkovitost. Povečevanje kompleksnosti organizacijskega okolja in potreba po nenehnem prilagajanju vse bolj otežujeta odločanje. Odsotnost tržnega odziva v družbenih dejavnostih še povečuje dejanski pomen in vlogo vrednotenja odločitev ter postavlja evalvacijo in spremljanje na mesto mehanizmov nadzora oz. samonadzora. Tudi v izobraževanju postajajo evalvacije in spremljanje že del vsakda-

njika. Tako Evropska komisija presoja vse programe, ki so namenjeni uresničevanju skupnih politik evropskih skupnosti.

V strokovnem in akademskem svetu zasledimo pri pojmovanju evalvacij veliko pestrost. Pravzaprav ne moremo govoriti o enotni definiciji. Odsotna je tudi jasna razmejitev med pojmom spremljanje (tudi monitoring) in evalvacija. Načeloma se spremljanje nanaša na fazo implementacije politike, evalvacija pa na fazo vrednotenja politike. Glavna značilnost različnih opredelitev evalvacije je, da gre za sistematično zbiranje informacij (prek uporabe metodologije družboslovnega raziskovanja) o dejavnostih, značilnostih

in posledicah programa oz. politike, da bi tako lahko razsojali, povečevali uspešnost ali podporo pri odločitvah, ki se nanašajo na prihodnost programa oz. politike. Še največkrat se evalvacija nanaša na pridobivanje informacij o koristnosti in denarni vrednosti posledic politike ali programa kot dela politike. Z evalvacijo torej vrednotimo uspešnost izvedbe neke politike ali programa. V tem pogledu razkriva obseg realizacije ciljev in strategij, namenjenih doseganju izbranega cilja. Evalvacija prispeva tudi k razjasnjevanju (z definiranjem in operacionaliziranjem smernic in ciljev) in kritiki (s sistematičnim dvomom o ustreznosti smernic in ciljev glede na dano vprašanje)

vrednot, ki so bile podlaga pri izbiri usmeritev in ciljev.

Izraz »evalvacija« ima torej več povezanih pomenov, ki se nanašajo na vrednotenje politik, programov in njihovih posledic. Vrednotenje temelji na integraciji številnih virov informacij, splošnih vrednot in pričakovanj. Tako na presoje močno vplivajo politični cilji, profesionalni standardi in navsezadnje tudi vrednote deležnikov, ki jih povezuje določena politika. Še več, politično in institucionalno okolje sta največkrat tista, ki določata, katere tehnike in postopki bodo v evalvaciji uporabljeni. Zato je izbira in uporaba tehnik redko vrednostno nevtralna, česar se mora evalvator neprestano zavedati. Od tod

Izbira in uporaba tehnik je redko vrednostno nevtralna, česar se mora evalvator neprestano zavedati. Od tod tudi nujnost širšega pristopa k evalvacijam, ta pa zahteva poznavanje širših okvirov analize politik. Pri evalvacijah se namreč pojavljajo številna vprašanja, ki izhajajo iz političnih vidikov vrednotenja, ta pa so nemalokrat odločilna za usodo evalvacij.

tudi nujnost širšega pristopa k evalvacijam, ta pa zahteva poznavanje širših okvirov analize politik. Pri evalvacijah se namreč pojavljajo številna vprašanja, ki izhajajo iz političnih vidikov vrednotenja, ta pa so nemalokrat odločilna za usodo evalvacij.

Da bi metodološke zakonitosti in spoznanja lahko kar najbolj približali potrebam politike in s tem dosegli, da bodo izsledki evalvacije tudi dejansko uporabljeni, je treba interese v evalvacijo vpletelih strani, vključiti v izvedbo evalvacije. Ne samo to, vsaka evalvacija mora imeti svojega naročnika oziroma uporabnika evalvacijskih izsledkov. Številne raziskave so pokazale, da če evalvacije niso imele znanega naročnika in jasno izraženega namena, njihovi izsledki preprosto niso bili uporabljeni. To je bilo posebno očitno takrat, ko je evalvacija izhajala iz zakonsko opredeljene zahteve po takšni ali drugačni obliki nadzora nad javnimi programi. V teh primerih so bile evalvacije predvsem same sebi namen.

Željam politike postavljata omejitve tudi metodologija in evalvacijska praksa. Tako je treba upoštevati splošno spoznanje evalvacijske prakse, da je vrednotenje učinkov programa oz. doseganja ciljev, kar teorija označuje s sumativno evalvacijo, povsem nesmiselno, če ne poznamo obsega implementacije programa, ali še slabše, če sploh ne vemo, ali je program implementiran. Ta zakonitost v primerih vrednotenja novih programov v prvo fazo evalvacije postavlja tiste pristope, ki jih označujemo s pojmom spremljanje (monitoring). Pri izvedbi sumativne evalvacije brez predtem ugotovljenega obsega implementacije programa ne moremo ugotoviti, kateri element programa je (ne)prispeval k želenim oz. opazovanim posledicam. Brez izvedenega monitoringa se evalvator pri poskusih sumativnih evalvacij torej znajde v "black box" raziskovanju - t. j. raziskovanju brez temeljev, na katerih bi lahko sklepal, ali sprememba v programu sploh povzroča kakšno spremembo v ciljnem družbenem stanju.

dr. Miroljub Ignjatović, član Sveta za evalvacijo

Evalvacija vsebinske prenovе vzgoje in izobraževanja ter Svet za evalvacijo

V obdobju vsebinske prenovе vzgoje in izobraževanja, ki naj bi šolski sistem prilagodila novim razmeram in novim izzivom sodobne družbe, dobiva pomembno vlogo evalvacija same prenovе - kritično vrednotenje tako starih kot novih šolskih programov, načinov, kako so ti programi izvajani in podani ciljni populaciji, ter sprememb, ki jih kurikularna prenova povzroča.

Sama dejavnost evalvacije temelji na predpostavki, da je mogoče pridobiti (relativno) objektivni, tehten, nepristranski, empiričen opis dejavnosti in njihovih posledic na področju vzgoje in izobraževanja, ki lahko različnim akterjem na tem področju pomaga pri usmerjanju dejavnosti.

Evalvatorji se v praksi srečujejo s številni težavami, ki ovirajo zagotavljanje zgoraj omenjenih pogojev ter tako omejujejo domet in uporabnost posameznih evalvacijskih študij. Te težave se lahko pojavljajo in prepletajo na različnih stopnjah evalvacije ter segajo od metodoloških (velikost - majhnost pojava, ki je evalviran, in z njim povezana velikost oziroma primernost vzorca) prek tehničnih (nezadostnost sredstev za izvedbo načrtovane evalvacije) do vsebinskih (pristranskost evalvatorjev, različni pritiski naročnikov, politikov in drugih nosilcev moči nanje).

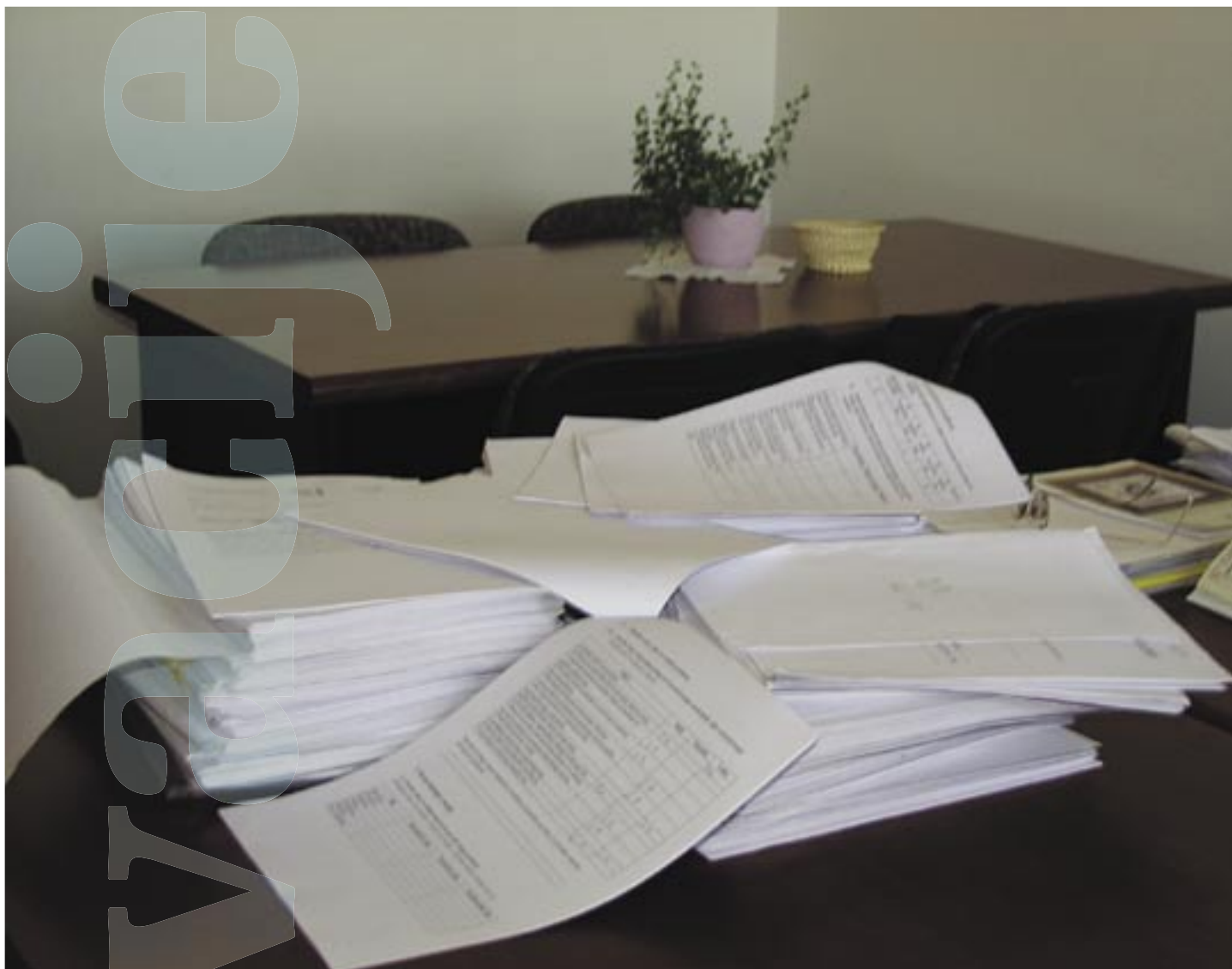
Da bi zagotovili kakovost evalvacijskih študij in s tem tudi kakovost podatkov, s katerimi lahko akterji usmerjajo nadaljnji razvoj prenovе vzgoje in izobraževanja, je bil 26. 10. 2001 s sklepom ministra Republike Slovenije za šolstvo, znanost in šport ustanovljen Svet za evalvacijo.

Na 5. seji, 23. aprila 2002, je ta sprejel poslovnik o

Taka evalvacija mora zadostiti temeljnim pogojem, ki jih je AEA (American Evaluation Association) strnila v pet temeljnih principov¹:

- 1 sistematično poizvedovanje;
- 2 kompetentnost raziskovalcev;
- 3 zagotavljanje integritete/ poštenosti celotnega procesa evalvacije;
- 4 spoštovanje varnosti podatkov, dostojanstva anketirancev, naročnikov in vseh drugih, s katerimi so raziskovalci v stiku;
- 5 odgovornost za splošno in javno blaginjo z upoštevanjem različnosti interesov in vrednot vseh akterjev, ki jih evalvacija zadeva.

¹ Več o tem na Internetnem naslovu: www.eval.org/Evaluation-Documents/aeaprin6.html.

svojem delu, v katerem je določena njegova temeljna dejavnost: usklajeno spremljanje in evalvacija (vrednotenje) programov, ki jih izvajajo javni vrtci in šole. Predmet spremljanja in evalvacije so novosti in spremembe, ki jih je v vzgojno-izobraževalni sistem vpeljala kurikularna prenova, ter novosti in spremembe, s katerimi se kontinuirano posodablja vzgojno-izobraževalno delo. Svet za evalvacijo uvajanje novosti strokovno in raziskovalno vrednoti na podlagi ugotovitev evalvacijskih študij. Pri tem upošteva Izhodišča za evalvacijo kurikularne prenove vzgoje in izobraževanja v RS, ki jih je izdelala Nacionalna komisija za uvajanje in spremljanje novosti in programov v vzgoji in izobraževanju.

Evalvacija naj bi po Izhodiščih na posameznih vsebinskih področjih pojasnila, ali kurikularna prenova zadosti trem ključnim merilom:

- a učinkovitosti kurikularnih rešitev,
- b sprejemljivosti (za učence, učitelje, starše, javnost),
- c izdatnosti (vrednost izidov glede na vloženo vrednost).

Glede na to so temeljne naloge Sveta za evalvacijo naslednje:

- usklajevati spremljanje izvajanja novih javno veljavnih programov (pregled metodologije, pregled poročil, sodelovanje z javnimi zavodi pri zasnovi spremljanja in pripravi poročil);
 - na podlagi Izhodišč za evalvacijo natančneje opredeliti strategije in potek evalvacije (nosilci, pristojnosti) z opredeljenimi terminskimi plani;
 - identificirati temeljna evalvacijska vprašanja, pripraviti predlog razpisa evalvacijskih študij, pripraviti predlog izbora evalvacijskih študij;
 - spremljati potek evalvacijskih študij in sodelovati z nosilci evalvacijskih študij;
 - pripraviti poročila za strokovne svete in ministrstvo o evalvaciji;
 - sodelovati z javnimi zavodi, inštituti in univerzama na področju spremljanja in evalvacije;
 - predstavljati spremljanje in evalvacijo strokovni javnosti;
 - druge naloge, povezane s spremljanjem in evalvacijo.
- Svet za evalvacijo bo s svojo dejavnostjo pokrival tudi področje poklicnega izobraževanja in usposabljanja.

Spremljanje novih izobraževalnih programov poklicnega in strokovnega izobraževanja

Šest let bo minilo, odkar je bil leta 1996 v sklopu šolske zakonodaje sprejet Zakon o poklicnem in strokovnem izobraževanju, ki opredeljuje pet različnih ravni izobraževanja: nižje in srednje poklicno izobraževanje, srednje strokovno izobraževanje, mojstrski, delovodski in poslovodski izpiti ter višje strokovno izobraževanje. Center RS za poklicno izobraževanje je začel prenovu izobraževalnih programov sprva v okviru projekta prenove PHARE, ki je vključeval programe poklicnega izobraževanja v dualni organizaciji, poklicni tečaj, programe višjega strokovnega izobraževanja in pripravo mojstrskih, delovodskih oz. poslovodskih izpitov. Prvi novi in prenovljeni izobraževalni programi so bili poskusno uvedeni v prakso v šolskem letu 1996/97, potem pa še vsako leto novi programi.

Pripravljen je bil tudi Načrt evalvacijskih in razvojnih projektov za področje poklicnega in strokovnega izobraževanja, ki ga je Strokovni svet RS za poklicno in strokovno izobraževanje ocenil kot dobro podlago za pripravo posameznih projektov spremljanja. Center

RS za poklicno izobraževanje je doslej pripravil 15 poročil o spremljanju in evalvaciji skupaj 36 programov nižjega in srednjega poklicnega ter srednjega strokovnega izobraževanja ter 2 poročili o 54 mojstrskih, delovodskih in poslovodskih nazivih.

V nadaljevanju podajamo nekatere temeljne ugotovitve empirične spremljave novih programov.

Problem prezahtevnih programov in neustrezne programske ponudbe na ravni poklicne šole

Na podlagi podatkov o vpisu prve generacije dijakov v prenovljenih programih nižjega poklicnega izobraževanja se je število dijakov od 1. do 3. letnika zmanjšalo za 475 ali 31,1 %. Vzroki osipa so različni, med drugimi tudi teoretično prezahtevni in preobsežni katalogi znanj, slaba korelacija med predmeti ter premalo metodično prilagojen pouk učnim zmožnostim in posebnostim dijakov. Predvsem nam ni uspelo vsebinsko povezati tehnologije, praktičnega pouka, pripadajoče strokovne teorije in potrebnega splošnega znanja. Take rešitve bi s psihološkega in didaktičnega vidika omogočale bolj celostno in vsebinsko zaokroženo znanje in bi bile mnogo ustrežnejše za dijake v nižji poklicni šoli.

Z novo programsko ponudbo nismo v celoti nadomestili nekdanjih programov na ravni nižje poklicne šole, zato so možnosti za izobraževanje

mladih generacij zmanjšane. Novi programi tudi niso nadomestili nekdanjih programov usposabljanja, namenjenih kandidatom s končano osnovnošolsko obveznostjo, ki jih je nova zakonska ureditev odpravila, nova programska zgradba pa ne nadomestila. Rešitev tega vprašanja se nakazuje z novimi modularno zgrajenimi programi in s pridobitvijo poklicne kvalifikacije za kandidata, ki ne bo uspešno končal celotnega programa.

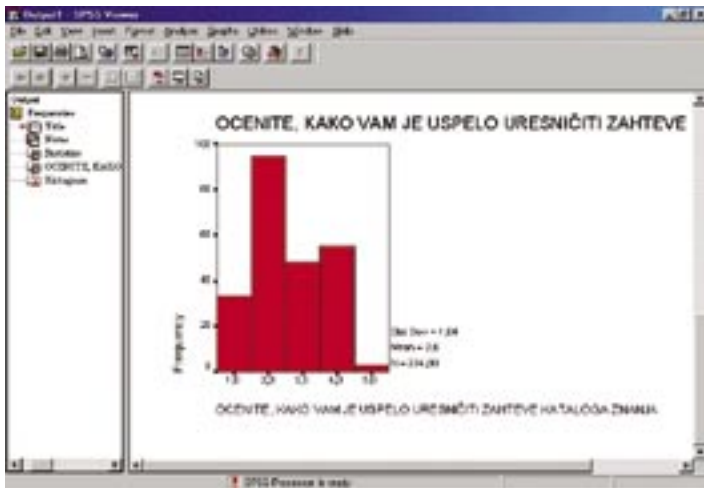
Izobraževanja za široke poklicne profile in predmetna razdrobljenost

V Sloveniji smo se odločili, da na ravni srednje poklicne šole ne ločujemo poklicev na industrijske in obrtne, temveč izobražujemo široke poklicne profile. Širše zasnovani programi posamezniku odpirajo vrata v opravljanje več poklicev, vendar le če izobraževanje zagotavlja temeljno strokovno in praktično znanje za vse poklice v okviru programa.

Prve ugotovitve spremljave programov poklicnega izobraževanja v dualni in šolski organizaciji kažejo, da se še vedno nismo rešili predmetne razdrobljenosti. Katalogi znanja se namreč pripravljajo po na-

Mag. Marija Tome: »Spremljanje izobraževalnih programov je nujna podlaga za spreminjanje programov.«

Ugotovitve spremljanja izobraževalnih programov: ocena uresničevanja zahtev katalogov znanja.

čelu sistematičnosti in predmetne disciplinarnosti, manj pa po načelu eksemplarnosti in temeljnega znanja. Pri pripravi katalogov znanj za splošnoizobraževalne predmete je sodelovalo premalo učiteljev poklicnih in strokovnih šol ter strokovnjakov iz podjetij in s področja načrtovanja kurikula, (šolski svetovalni delavci, didaktiki, šolski zdravniki), ki bi programe presojali z vidika sodobnejših in trajnejših znanj in z vidika obremenjenosti učencev. Menimo, da bi z boljšo medpredmetno zgradbo programov tudi prispevali k boljšemu učnemu uspehu dijakov in k zmanjšanju osipa.

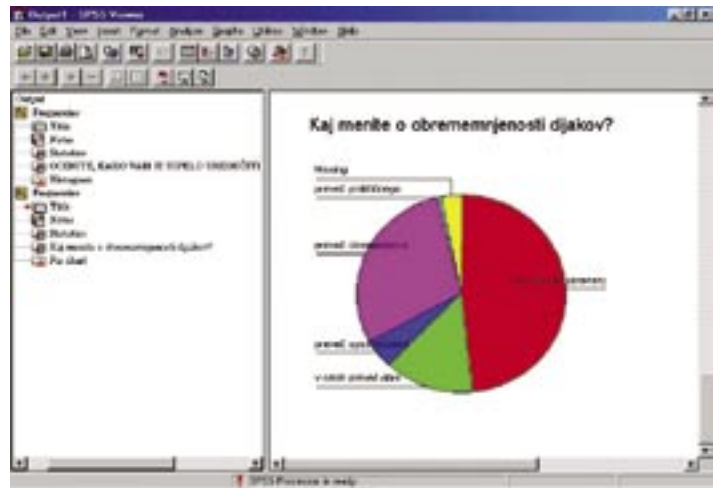
Največ negativnih ocen med izobraževanjem (doslej tudi na zaključnem izpitu) je pri slovenščini, matematiki in pri temeljnem strokovnoteoretičnem predmetu. Prepričani

smo, da so razlogi tudi pri učiteljih, ki premalo upoštevajo načelo od konkretnega k abstraktnemu ter aplikacijo teorije na praktične življenjske zglede in zglede iz učenčevega poklica.

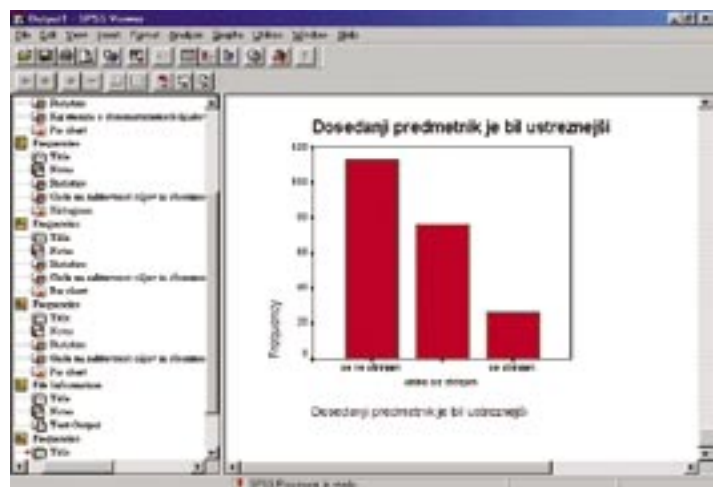
Učitelji ugotavljajo, da je premalo časa za ponavljanje in utrjevanje učne snovi in da so mnoge teme in cilji uresničeni le formalno ali pa sploh ne. Tako so ujeti v protislovno situacijo med preobsežnimi in prezahtevnimi katalogi, ki jih s premalo ponavljanja in utrjevanja ne morejo kakovostno uresničiti. Največja slabost takega pouka je v tem, da dijaki znanja, ki ga ne razumejo in ne pomnijo, ne bodo mogli uporabiti v poklicu.

Ločena pouk strokovne teorije in praktični pouk

Pouk strokovne teorije, kot so tehnologija, materiali, tehnič-

Ugotovitve spremljanja izobraževalnih programov: mnenja učiteljev o obremenjenosti dijakov.

Ugotovitve spremljanja izobraževalnih programov: primerjava obstoječega predmetnika s predhodnim.

no risanje, mehanika in drugi predmeti, poteka v šolski učilnici in ločeno od praktičnega pouka. Tudi pogoji za učitelje so različni, tako glede izobrazbe kakor učne obveznosti. Za učitelja praktičnega pouka veljajo nižji izobrazbeni stan-

dardi in večja učna obveznost. Na eni strani so težnje države, da se za praktični pouk bolj kot doslej uveljavi kader s srednjo strokovno izobrazbo (npr. delovodje, mojstri). Na drugi strani pripravljavci programov poudarjajo zahtevnost

Program za statistično obdelavo podatkov SPSS.

Svetovalci, ki vodijo evalvacije na CPI.

Spremljanje novih izobraževalnih programov

določenih vsebin praktičnega pouka in povezavo s teoretičnimi znanji, zato uveljavljajo zahtevo po visokošolskih učiteljih. Če bomo hoteli uresničiti pouk strokovne teorije skozi praktični pouk, bo treba učitelje strokovnoteoretičnih predmetov izpopolniti z znanjem praktičnega pouka, učitelje praktičnega pouka pa s strokovnoteoretičnim znanjem.

Posebne težave skladnosti med teoretičnim in praktičnim izobraževanjem so se pokazale pri prenovi izobraževalnih programov srednjega strokovnega oz. tehniškega izobraževanja. Gre za raznolikost vsebin praktičnega pouka, ki zahtevajo različne kadrovske pogoje. Tako v določenih programih praktični pouk poučujejo štirje ali pet učiteljev (po letnikih). V nekaterih programih je praktični pouk nov predmet, ki se je oblikoval iz nekdanjih vaj pri strokovnoteoretičnih predmetih, zato koncept predmeta ni povsem jasen. Menimo, da je bila s tem narejena škoda strokovnoteoretičnim predmetom, ki so doslej lepo povezovali teoretična znanja z uporabo pri vajah.

Obseg praktičnega izobraževanja, zlasti praktičnega pouka, je zelo različen, od 456 do 800 ur, kar kaže, da tej sestavini poklicne usposobljenosti dajejo stroke različen pomen in da ponekod težijo k zblizjevanju praktične usposobitve tehnika s širokim poklicnim profilom. V tem primeru se pojavi vprašanje, ali ne bi bil ustrežnejši program poklicnotehniškega izobraževanja.

Preobremenjenost dijakov s šolskim poukom

Učitelji in ravnatelji opozarjajo, da so dijaki preobremenjeni s šolskim poukom, in sicer bolj na račun splošnoizobraževalnih predmetov kakor pa teorije nasploh in praktičnega dela. Obremenitev dijakov se kaže v upadanju zbranosti in motivacije v zadnjih urah pouka, utrujenosti, izostankih od pouka zaradi obolevnosti in drugih razlogov.

Za obremenitev dijakov ni krivo le veliko število ur pouka, temveč tudi število predmetov in prevelika ločenost teorije in prakse. Ob tem se pojavlja temeljna dilema, kako združiti na eni strani predloge učiteljev za povečanje števila ur za nji-

hov predmet, po drugi strani opozorila o razbremenitvi dijakov in na tretji strani težnje delodajalcev po večjem obsegu praktičnega izobraževanja.

Boljše poklicne usposobitve dijakov poklicnih šol ne bo mogoče še naprej dosegati predvsem na račun večje obremenitve s praktičnim in teoretičnim poukom, ne da bi zadeli ob vprašanje vsebinske redukcije splošnoizobraževalnih predmetov in oblikovanja medpredmetnih sklopov vsebin. Predvsem pa bi morali raven zahtevnosti katalogov znanj prilagoditi učnim zmožnostim in posebnostim dijakov, ki so bolj usmerjeni k operativnemu mišljenju, jih razbremeniti abstraktnih vsebin. To pa pomeni temeljito razlago, preverjanje razumevanja pojmov in novih znanj, več utrjevanja in ponavljanja ter prilagajanja učnega tempa in učnih odnosov.

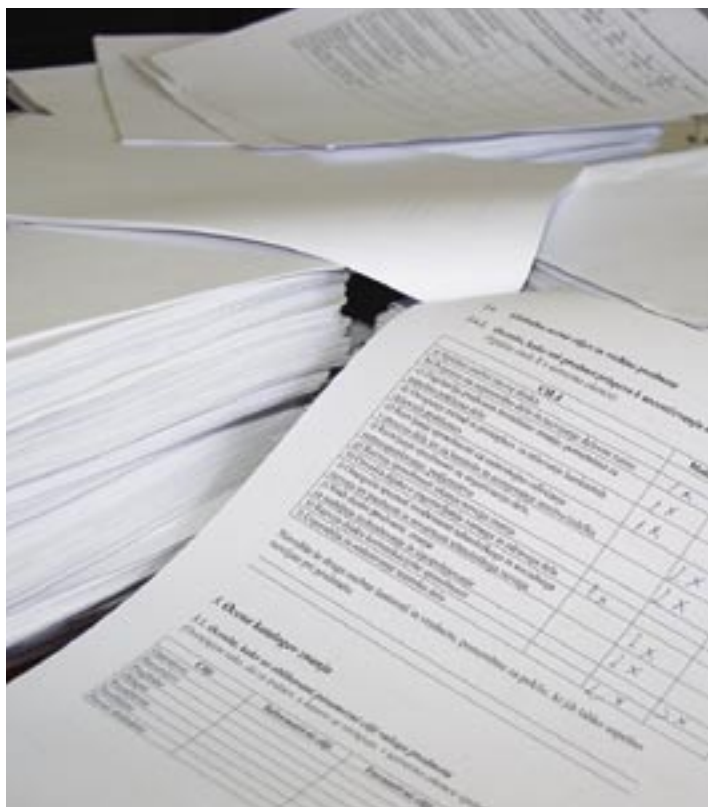
Za nadaljnji razvoj poklicnega izobraževanja je strateškega pomena odločitev, da ne glede na obliko poklicnega izobraževanja (šolska, dualna) pridobijo vsi dijaki določena praktična znanja v naravnih delovnih procesih, saj v šolskih

delovnih razmerah ni mogoče zagotoviti celovite poklicne kvalifikacije, socializacije in razvoja poklicne identitete.

Povzetek

Omenili smo že, da v zadnjem času postaja moduliranje izobraževalnih programov poklicnega in strokovnega izobraževanja vse bolj nuja, ker predstavlja obliko izbirnosti, omogoča kombinacijo znanj za nove poklice, omogoča določene kvalifikacije ob predčasnem izstopu iz šole, olajšuje vračanje v izobraževanje in izobraževanje po delih posebej za odrasle. Modulirani programi bodo omogočali hitro zadovoljevanje potreb po novem znanju in dodajanje funkcionalnega znanja (usposabljanje za specializirana dela), priznavanje doseženih uspehov in vračanje odraslih v neuspešno zaključene module. Taka zgradba programov bo spodbujala odpiranje šol odraslim in postopno doseganje posameznih kratkoročnih ciljev pri pridobivanju poklicnih kvalifikacij oz. poklicne in strokovne izobrazbe.

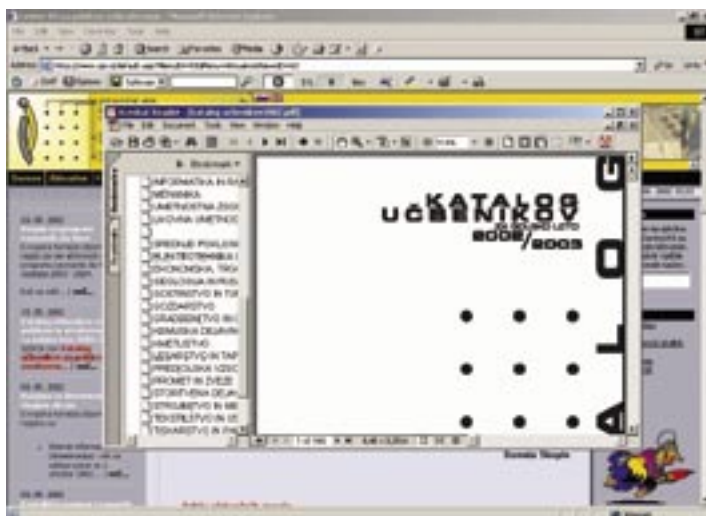
Prepričani smo, da bi taki programi prispevali tudi k zmanjšanju osipa v poklicnih in strokovnih šolah.

Evalvacijski vprašalniki za spremljavo izobraževalnih programov.

Delo na razvojnem oddelku.

Pripravlja: Veronika Zabret

Novosti na spletnih straneh CPI

Na Centru smo zelo veseli, kajti pri pregledu obiskanosti naše spletne strani smo ugotovili, da zelo pogosto zaidete na naše spletno mesto. Zelo se trudimo, da vam res ponudimo najbolj vroče novice in informacije s področja poklicnega in strokovnega izobraževanja v Sloveniji. V tem trenutku najbolj sveže informacije na www.cpi.si:

- Izid IZPITNIH katalogov za poklicno maturo 2002 (lahko jih naročite)
- Izid Kataloga učbenikov za poklicne in strokovne šole za šolsko leto 2002/03 (lahko si ga snamete)
- Priznavanje izpitov na poklicni maturi v šolskem letu 2001/2002
- Evropsko jezikovno priznanje (razpis)

- Izhodišča za pripravo izobraževalnih programov nižjega in srednjega poklicnega izobraževanja ter programov srednjega strokovnega izobraževanja
- Evalvacijski poročili: Poročilo o spremljanju izvajanja izobraževalnih programov poklicnega tečaja, Poročilo o mojstrskih izpitih
- Letno poročilo Nacionalnega observatorija Slovenije: Poklicno in strokovno izobraževanje v Sloveniji 2001
- Razpisi Službe za programe EU

Več informacij boste našli na že znanem spletnem naslovu www.cpi.si, kjer se lahko naročite na novice, ki vam jih bomo redno pošiljali na vaš elektronski naslov.

razpisi • razpisi • razpisi • razpisi

Program Phare: Nove priložnosti

Program Phare je v zadnjih letih ponudil kar nekaj možnosti za preizkus sistemskih in vsebinskih novosti na področju poklicnega in strokovnega izobraževanja v Sloveniji: začelo se je s Pharovi poskusnimi šolami leta 1995, nadaljevalo s projektom Phare MOCCA do leta 2001.

S približevanjem datuma vstopa prvih držav kandidat v Evropsko unijo se Program vedno bolj usmerja v pripravo na instrumente evropske strukturne pomoči, še posebej na Evropski regionalni razvojni sklad in na Evropski socialni sklad. Takšen je bil cilj sheme, ki je v letu 2001 podprla pet projektov za izboljšanje zaposlitvenih možnosti v Savinjski regiji, takšna usmeritev bo vodila njeno nadaljevanje, Phare 2000 Savinjska, in novo shemo Phare 2001 za krepitev slovenskih razvojnih sposobnosti na lokalni ravni.

Projekti v shemi **Phare 2000 Savinjska** bodo morali prispevati k izboljšanju zaposlitvenih možnosti, zaposljivosti in usposobljenosti delovne sile v opredeljenih gospodarskih panogah. Kot perspektivne za regijo so bili prepoznane: turizem, orodjarstvo, kemična industrija in poslovne storitve, kot potrebne prenove pa tekstil, gradbeništvo, kovinsko-predelovalna industrija in kmetijstvo. Posebna pozornost bo namenjena odpiranju novih zaposlitvenih možnosti in izboljšanju zaposljivosti mladih ter težje zaposljivih skupin ljudi. Dodatna sredstva bo mogoče pridobiti za aktivnosti, kot so razvoj in izvajanje programov poklicnega izobraževanja in usposabljanja; priprava in izvedba programov kadrovske prenove, inovativnih in fleksibilnih oblik zaposlovanja; razvoj novih proizvodov, predelovalnih in delovnih metod. Predlagani projekti se bodo morali izvajati in biti usmerjeni na Savinjsko regijo.

Smernice prijaviteljem je pripravilo Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve v sodelovanju z Ministrstvom za šolstvo, znanost in šport in Regionalno razvojno agencijo Savinjske regije.

Poziv k prijavi je bil objavljen v Uradnem listu z dne 31. maja 2002, z rokom za prijavo 31. julij 2002.

Razpisna dokumentacija je na voljo na Ministrstvu za delo, družino in socialne zadeve, Kotnikova 5, 1000 Ljubljana ali na spletni strani: www.gov.si/mddsz/zaposlovanje/evropski_socialni_sklad.htm.

Poziv k prijavi na shemo **Phare 2001** bo predvidoma objavljen v drugi polovici meseca junija. Shema bo spodbudila razvojne projekte na področju razvoja človeških virov in infrastrukture na **območjih s posebnimi razvojnimi problemi v Sloveniji**.

Razvoj človeških virov bodo lahko podprle aktivnosti, kot so usposabljanje ljudi v regijah, podjetjih in izobraževalnih ustanovah; informiranje, svetovanje in usmerjanje posameznikov z manj možnostmi; priprava in izvedba programov izobraževanja in usposabljanja v skladu s potrebami na trgu dela.

Razpisna dokumentacija bo po uradni objavi prav tako na voljo na Ministrstvu za delo, družino in socialne zadeve, Kotnikova 5, 1000 Ljubljana ali na spletni strani: www.gov.si/mddsz/zaposlovanje/evropski_socialni_sklad.htm.

Okrožnica s povezavo bo objavljena tudi na spletnih straneh Ministrstva za šolstvo, znanost in šport.

razpisi • razpisi • razpisi • razpisi

aktualno • aktualno • aktualno • aktualno • aktualno

Drugi rok za oddajo projektov mobilnosti v okviru programa Leonardo da Vinci

13. september 2002 bo drugi rok za oddajo projektov mobilnosti. Sredstva so namenjena za naslednje ciljne skupine:

- projekte namestitev za dijake, študente, diplomante, mlade delavce, nezaposlene
- projekte izmenjav mentorjev jezika

Prijavnico za mobilnost in vse priročnike ter vodiče najdete na naši spletni strani: www.cpi.si/SPEU, lahko pa vam jih pošljemo tudi po e-pošti. Prijavnica mora vsebovati žig in podpis odgovorne osebe, pošljite pa jo, v štirih izvodih (1 izvirnik in 3 kopije) na naslov: Center RS za poklicno izobraževanje, Služba za programe EU, Ob železnici 16, 1000 Ljubljana.

Informacije: Marja Medved, koordinatorica projektov mobilnosti
telefon: 01 586 42 50
e-pošta: leonardo@cpi.si, marja.medved@cpi.si

Kontaktni seminar Leonardo da Vinci na temo e-učenja

Finska nacionalna agencija organizira kontaktni seminar za program Leonardo da Vinci na temo e-učenja. Seminar bo potekal od 8. do 10. septembra 2002. Več informacij dobite na spletni strani Službe za programe EU:

www.cpi.si/SPEU

ali na spletni strani Finske nacionalne agencije:

www.leonardodavinci.fi/elearning.html.

»European Label« - Evropsko jezikovno priznanje

Od leta 2002 Slovenija sodeluje v pobudi EU s področja učenja in poučevanja jezikov »European Label« - Evropsko jezikovno priznanje, ki prispeva k večjemu ozaveščanju o pomenu jezikovne raznolikosti v Evropi. Cilj Evropskega jezikovnega priznanja je spodbujati primere dobre prakse in inovativnost pri učenju in poučevanju jezikov, razširjati rezultate uspešnih pobud in spodbujati zanimanje širše javnosti za izboljšanje jezikovnih spretnosti. Evropsko jezikovno priznanje se ob upoštevanju meril, določenih na evropski ravni, kot listina podeli najbolj inovativnim pobudam na področju učenja in poučevanja jezikov v okviru vseživljenjskega učenja in promocije večjezičnosti.

Na spletnih straneh www.cpi.si/SPEU (Evropsko jezikovno priznanje) si lahko ogledate Povabilo k sodelovanju v tej pobudi, informacije o prijavnem postopku in prijavni obrazec.

Rok za oddajo prijav je 1. julij 2002.

Informacije: Eva Jurman, koordinatorica
telefon: 01 586 42 32
e-pošta: eva.jurman@cpi.si

aktualno • aktualno • aktualno • aktualno • aktualno